

doc. JUDr. Kristián Csach, PhD., LL.M.

Katedra občianskeho a obchodného práva
Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Oponentský posudok

k habilitačnej práci:

JUDr. Diany Treščákovej, PhD.

s názvom:

„Právo elektronického obchodu. Širšie súvislosti.“

Bolo mi ct'ou byť ustanovený za oponenta habilitačnej práce JUDr. Diany Treščákovej, PhD. Habilitačná práca bola už publikovaná vo vydavateľstve Leges, Česká republika (2021, 230 s). Prešla dôkladnou redakčnou úpravou a bola už recenzovaná dvoma odborníkmi, čo mi uľahčuje oponovanie a umožňuje sa na predloženú habilitačnú prácu pozrieť z trochu iného hľadiska, hľadiska metodológie či výstavby úvah a systematickej práce habilitantky.

Predložená habilitačná práca nie je vedeckou monografiou v bežnom akademickom slova zmysla. Nejde o podrobné spracovanie určitej vymedzenej oblasti, s prezentáciou dostupných vedeckých zdrojov a s vysporiadaním sa s protichodnými názormi a argumentami. Habilitačná práca nie je ani vystavaním systému právneho odvetvia, v ktorom by sa presvedčivou metodológiou usporiadali poznatky o právnom odvetví, odôvodnili jeho zásady či princípy.

Predložená práca mapuje obrovské územie sveta elektronických komunikácií. Je to skôr práca so satelitnými snímkami, než s pinzetou a mikroskopom. Záber skúmanej problematiky je rozsiahly, autorka neskúma ostrovy problémov, ale rovno kontinenty situácií, od ekonomických, cez technické, až po právne. Zároveň však nemení metodológiu prístupu k problematike, nemení perspektívu, naďalej ide o súbor jednotlivostí: zoznam ostrovov, riek, sídiel. Práca nie je analýzou globálnych pohybov, klimatických zmien či morských prúdov, ale skôr atlasom až registrom hesiel s obmedzeným popisom.

Oponent sa necíti byť dostatočne erudovaný vo všetkých týchto oblastiach. Preto, veľká časť aj triviálnych poznatkov o technickom fungovaní pozadia elektronických komunikácií, kybernetickej bezpečnosti či ochrane dát bola pre oponenta pomerne nová a oceňuje jej prístupné spracovanie, ktoré nerobí čitateľovi problémy a nekladie naň nároky predporozumenia. Číta sa dobre a na každej strane je čitateľ prekvapený novou problematikou.

Habilitačná práca prináša prehľad množstva otázok súvisiacich s elektronickým obchodovaním (námatkovo a v súvislosti s obchodným právom: od otázky uzavierania zmlúv, predzmluvnej zodpovednosti, inkorporácie obchodných podmienok, smart kontraktov, požiadaviek na formu, prekvapivých klauzúl, ochrany spotrebiteľa, virtuálnej identity, elektronického poskytovania služieb, digitálneho trhu, ochrany dát až po elektronizáciu verejnej správy a kybernetickej bezpečnosti). To zodpovedá podnázvu práce a v podstate aj autorskej licencií autorky.

Pochopiteľne, množstvo iných otázok nie je autorkou do prehľadu zaradených (typicky deliktne právo, ochrana osobnosti, pravidlá prístupu do siete a právo telekomunikácii, súťažnoprávne či iné živnostenské otázky a podobne).

To, čo je výhodou práce venovanej *širším súvislostiam*, je však aj nevýhodou práce, ktorá ašpiruje na charakter vedeckej monografie, ktorá práve vyžaduje prácu mikroskopom a hodiny hĺbania nad jednotlivosťami, vážená argumentov a snahy o harmonický výsledok úvah, na ktorý nadväzuje dlhý čas formulovania myšlienok a písania. Každá z tém, ktorá je v predkladanej práci spracovaná na strane, prípadne i len v jednom odseku či dokonca v jednej vete, umožňuje spracovanie samostatnej habilitačnej práce. A o viacerých z nich už v domácom prostredí, vrátane českého, bola napísaná nejedna dizertačná či habilitačná práca.

V práci oponentovi chýba problémovo orientovaný pohľad. Všetky informácie sú podávané ako jasné a nie ako otvorené, či diskutované. A otázok, ktoré umožňovali podrobný rozbor a sú tematizované a diskutované aj na stránkach tunajšej právnej spisby je dost'. Na vedecký diskurz však odkaz spravidla chýba.

Uvedené by som ilustroval na dvoch miestach.

Napríklad, rozbor pojmu zmluva na s. 46 a 47 je nadbytočný pre účely danej práce. Navyše, čitateľa môžu miast' príliš jednoznačné vyjadrenia, ktoré by mali zhrnúť problematiku. Napríklad na s. 47 nájdeme: „*V právnej teórii sa však traktuje, že výraz zmluva má byť výhradne používaný pre zmluvy typové, ako aj pre všetky dojednania či dohody, ktoré majú za následok vznik práv a povinností, resp. právnych pomerov. Výraz „dohoda“ má byť používaný v prípade, pokiaľ ide o zmenu a zánik práv a povinností, resp. právnych pomerov.*“ Nie je však zrejmé, ktorý predstaviteľ právnej teórie niečo také tvrdí, nie je jasné, prečo sa používa spojenie „výhradne – ako aj“ a celkovo, rozlišovanie medzi zmluvou ako dôvodom vzniku a dohodou ako dôvodom zmeny alebo zániku práv a povinností oponenta veľmi nepresvedčil a nemyslím, že by slovenské právo takto používalo. Na s. 47 nájdeme aj asi kľúčovú vec pre prácu, a to vymedzenie elektronickej zmluvy. Autorka správne uvádza, že legálnu definíciu elektronickej zmluvy nenachádzame. Je aj sporné, aký by tu mala legálna definícia význam. Uvádza však, že v niektorých právnych poriadkoch sa objavujú definície elektronickej zmluvy. Sporné je však to, či skutočne ide o *definície* (napr. text a poznámka č. 47 na s. 47). Autorka ďalej tému uzatvára tým, že „*Elektronickou zmluvou je právny dokument vytvorený a podpísaný online. Ide v podstate o digitálnu verziu tradičnej papierovej zmluvy.*“ To sa mi javí príliš úzke – vid' otázka položená nižšie.

Zaujímavé témy sú spracované v stati venovanej ochrane spotrebiteľa pri zmluvách uzatváraných elektronicke. Na s. 98 a 99 približuje rozhodnutie Okresného súdu Poprad vo veci spolplatneného prístupu na určitú webovú stránku. Na s. 99 autorka zvyrazňuje tú časť rozhodnutia slovenskej obchodnej inšpekcie, kde sa uvádza, že dotknutá spoločnosť *neupozorňovala spotrebiteľov priamo na tejto úvodnej stránke*, že je registrácia základom platenej služby. Okrem toho uvádza, že ide o nekalú prax. To ale vyvoláva množstvo právnych otázok (vid' otázka). Je tiež škodou, že sa autorka nevenovala dôsledkom klasifikácie tohto konania ako nekalej praxe na platnosť zmluvy či možnosti odstúpenia od nej. Len stranou poznamenám, že iný odsek na tej istej strane, venovaný nekalým zmluvným podmienkam v Obchodnom zákonníku, nepovažujem za súvisiaci s problémami popísanými na tejto strane. Daná strana habilitačnej práce je ukončená prevzatím textu známeho a vplyvného nálezu Ústavného súdu ČR sp. zn. I. ÚS 3512/11 z 11. 11. 2013 o tom, že v spotrebiteľských zmluvách nemajú byť súčasťou všeobecných obchodných podmienok určité dojednania (zmluvné pokuty a podobne). Ide o rozhodnutie, ktoré vyvolalo tak emócie ako aj intenzívnu diskusiu, na ktorú však autorka nepoukazuje a ani sa s argumentami nevysporiada. Menej informovaný čitateľ tak môže nadobudnúť predstavu o jasnom výsledku. Na to autorka nadväzuje popisom problematiky prekvapivých klauzúl (s. 100 až 101), pri ktorej sa tiež zdá, že ide o tému vyjasnenú – k tomu tiež otázka.

Naopak, oponent oceňuje obrovský záber skúmanej problematiky a konzistentnú úroveň spracovania, kde žiadna z časti nie je spracované horšie, než ostatné. Práve široký záber problémov je pridanou hodnotou práce.

Habilitačná práca tak *stricto sensu* neponúka vedecký rozbor konkrétnych problémov, ale prezentuje dejinný a aktuálny prehľad stavu niektorých diskutovaných otázok elektronického obchodu. V tomto zmysle ide skutočne o širšie súvislosti.

Vzhľadom na uvedené si myslím, že práca spĺňa štandardy akceptované a vyžadované Právnickou fakultou Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach na práce tohto druhu a preto ju odporúčam k obhajobe. Odporúčam ale vysporiadať sa s niektorými otázkami podrobnejšie:

- 1) K vymedzeniu elektronickej zmluvy – prečo je toto vymedzenie (s. 47) dôležité a k čomu má slúžiť? Odlišuje sa tento pojem od pojmu zmluvy uzatvárané elektronicky, ktorý inak autorka v práci používa? Ide len o otázku formy (snažíme sa vymedziť papierovú zmluvu?) alebo ide aj o niečo iné? Prečo sa pri vymedzení elektronickej zmluvy nadväzuje len na písomné zmluvy?
- 2) Na s. 99 autorka zvyrazňuje tú časť rozhodnutia Slovenskej obchodnej inšpekcie, kde sa uvádza, že dotknutá spoločnosť *neupozorňovala spotrebiteľov priamo na tejto úvodnej stránke*, že je registrácia základom platenej služby. Okrem toho uvádza, že ide o nekalú praktiku. Z čoho ale vyplýva, že dané upozornenie má byť práve na úvodnej stránke. Aké všetky údaje by na úvodnej stránke ešte mali byť uvedené? Čo by sa malo odporúčať poskytovateľom elektronických služieb, alebo všeobecne podnikateľom prevádzkujúcim e-shop ohľadne zverejnenia podmienok na úvodnej strane? A čo sa rozumie pod úvodnou stránkou?
- 3) S predchádzajúcou otázkou súvisí aj problematika prekvapivých klauzúl (s. 100): Na akom právnom základe funguje *lege lata* kontrola prekvapivých klauzúl? Aké sú jej predpoklady a následky a aplikovala by ju aj v prípade obchodných vzťahov (na s. 100 neuvádza nič, čo by indikovalo, že ide o spotrebiteľský inštitút)?
- 4) Na s. 175 popisuje autorka štandardné zmluvné doložky, ako vzorové dojednania prijaté Európskou komisiou. Podliehajú tieto dojednania prieskumu férovosti, či inej súdnej kontrole (autorka poukazuje na určité výhrady Írskeho súdu) a ak áno, v čom sa líši táto kontrola od kontroly iných zmluvných dojednaní?

Po úspešnej obhajobe odporúčam udeliť titul docent.

V Košiciach 21. 5. 2021

Kristián Csach, v.r.